

УПОТРЕБА НА ЛОГОПЕДСКИ ИНСТРУМЕНТИ

ЛОГОМЕДИКА

Центар за патологија на говорот

ЈЗУ Завод за рехабилитација на слух, говор и глас- Скопје

ЛОГОМЕДИКА- Центар за патологија на говорот

април, 2016година

Елдина Рашиќ

Логопедски сонди

Механички инструменти во логопедијата претставуваат логопедските сонди и други логопедски инструменти кои вршат механичко дејство на говорните органи.

Логопедска сонда е тенка, нерѓосувачка, хромирана жица која е составен дел на комплетот на логопедски инструменти, а се аплицира како инструмент кој ја олеснува корекцијата во изговорот на гласовите и во третманот при логопедска дијагностика.

Логопедската сонда е изработена од фин челик кој се употребува и во хирургијата, кој обезбедува квалитет и трајност, отпорност на гребење и има мазна структура.

Бенефитот од логопедската сонда е:

-Наменета за корекција на изговор на еден или неколку одредени дисторзирани гласови (К, Г, Ц, З, Ш).

-Наменета за пасивна артикулациска стимулација на говорниот апарат и логопедска масажа на про-буко-лингвалната мускулатура.

-Сондата е потребна за лесна, брза подвижност за функцијата и за добра координација на говорните органи.

-Апликацијата на сондата е безболна, едноставна и за кратко време се добива правилна позиција на глас. Тоа значи дека со правилна употреба на сондата, корекцијата на гласот побрзо се воспоставува или побрзо се добива.

Видови на логопедски сонди

Комплетот на логопедски сонди за корекција на изговорот на гласови кои се произведени во Србија се состојат од 6 стандардни сонди. Секоја сонда има реден број, од 1 до 6, и се применува според тој број. Сондите се мултикорективни, така што една иста сонда може да послужи во корекција на неколку различни гласови.

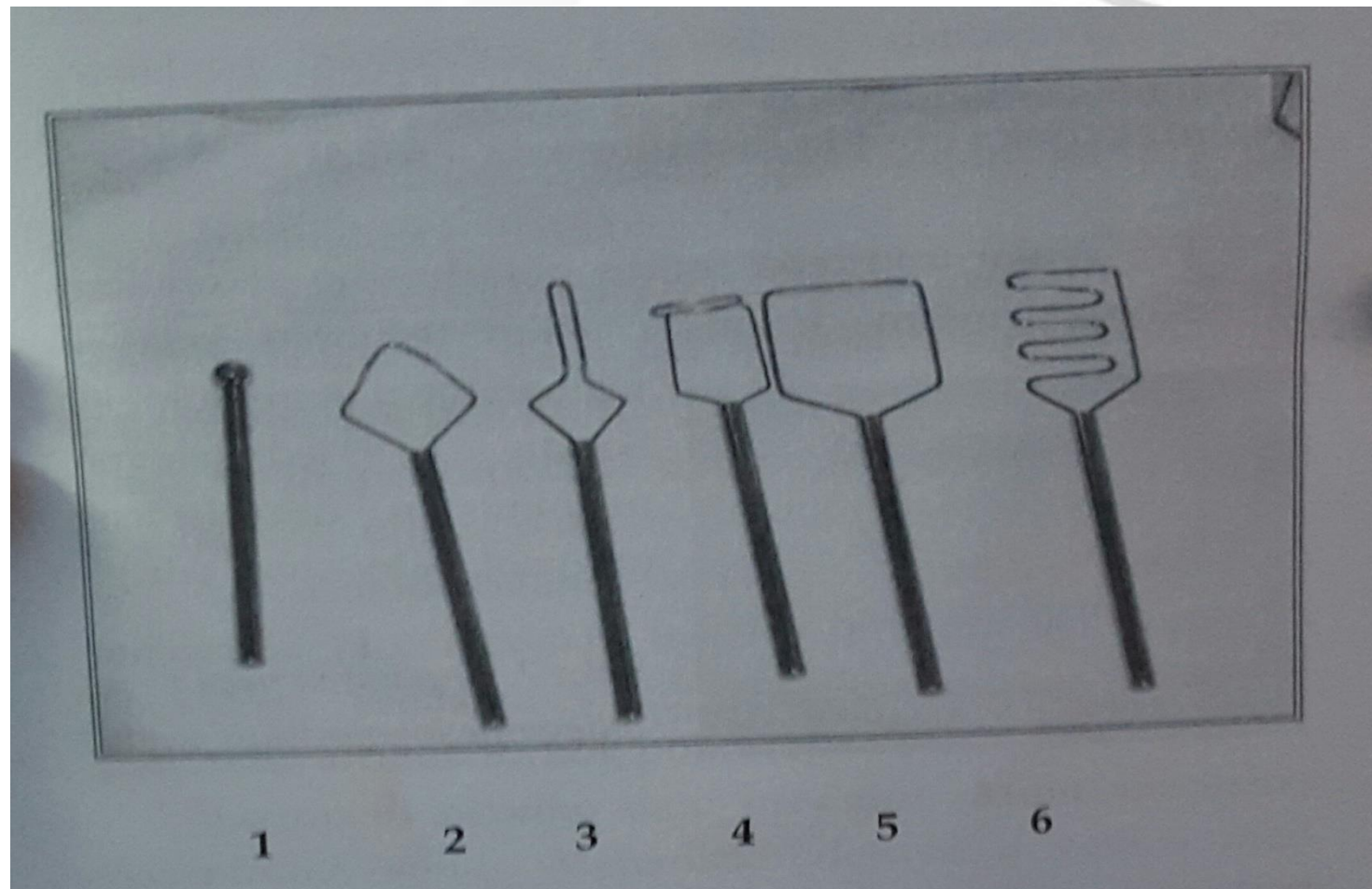
Обликот на логопедските сонди се разликува зависно од нивната намена. Нивната димензија е одредена според величината на оралниот простор, така што се изработуваат посебни сонди за апликација кај деца и возрасни.

Целиот комплет на сонди се чува во специјални садови за сонди (изработени од керамика, стакло и специјален нерѓосувачки материјал).

Употребените сонди веднаш се ставаат на страна во друг сад, односно се јавува потреба од една стаклена чаша и еден керамички сад за чисти и употребени сонди.

Логопедски сонди

Дезинфекциска обработка на инструментите - сондите

Пред секоја употреба, сондата се обработува со алкохол или некоја друга дезинфекциска течност која се применува во стоматологијата.

Сондата едноставно се потопува во дезинфициенс (asepsol, baby-steril и слично).

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗДРАВСТВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

www.mzh.gov.mk

Општи принципи на работа на сондите

Предложениот комплет на логопедски сонди се состои од 6 специјално дизајнирани жичани сонди, од кои екоја има за цел да спроведе механички ефект на органите за артикулација, со цел добивање на правилен начин на артикулација на одреден глас или одредена група гласови.

Принципот на работа се состои од тоа што од пациентот се бара да изговори одреден глас, да повтори неколку пати, и во моментот на повторување се менува положбата на говорните органи со помош на соодветна сонда.

Од особено значење е тоа што при поставувањето на сондата, пациентот не смее да почувствува никква физичка nelaгодност, болка или да се предизвика рефелкс на повраќање.

Сонда 1

Сонда бр.1 се употребува во крекција на неправилен изговор на гласот „P“, односно за добивање вибрација на врзот на јазикот.

Во текот на продолжено артикулирање на гласот „P“, сондата се аплицира под јазикот, така што со топчето од сондата се допира долната површина на јазикот, во подрачје на неговиот преден дел, така што со лесни, но брзи движења во насока лево-десно се создава механичка вибрација на јазикот.

Кога ќе се постигне добра механичка вибрација на јазикот, односно со помош на инструментот се продолжува и понатаму со работата во усвојување на гласот со добро познатите терапевски модели.

Сонда 2

Сонда бр.2 се употребува за два групи гласови:

1. Првата група на гласови ја сочинуваат гласови од долната позиција, „С“, „З“, „Ц“, „Ќ“ и „Ѓ“.
2. Втората група гласови ја сочинуваат гласови од горната позиција, „Ш“, „Ж“, „Ч“ и „џ“.

Тркалезниот дел од сондата се аплицира со притискање на врвот на јазикот и се задржува кај долните секачи со минимален процеп меѓу забите.

Се користи во супституцијана долно-дентално „С“, со горна артикулација на гласот „Ш“ и во случај на адентален стигматизам, кога јазикот на пациентот не е флексибилен.

Кога врвот на јазикот ќе се опфати во тесниот триаголник, се задржува во таа позиција, додека грбот на јазикот слободно се подигнува кон непцето и со него се создава потребниот процеп.

Истата сонда се користи и во позиционирање на гласот „Ш“. Во тој случај, сондата се аплицира под јазикот и на тој начин јазикот се подигнува нагоре и се овозможува создавање на облик-чаша (округлест, подигнат, но јазикот не го допира непцето или забите), односно облик кој е потребен за изговор на гласовите „Ц“ и „Ж“ и африкативите „Ч“ и „Џ“.

Сонда 3

Сонда бр.3 се користи за корекција на гласовите „С“ и „З“.

Сондата се поставува попречно на јазикот (надолж јазикот) и лесно е притиска, создавајќи жлеб.

По правилно поставената сонда и мехнички создадениот жлеб, од пациентот се бара да ги стисне забите и да го изговори гласот „С“.

Сонда 4

Сонда бр.4 се користи за корекција на гласовите „К“, „Г“, „Х“, „Ш“, „Ж“, „Ч“ и „Џ“.

1. Корекција на гласовите „К“ и „Г“

Завршетокот на сондата кој е поставен исправено, нормално на јазикот е манемет за туркање на јазикот наназад.

Пациентот неколку пати го повторува слогот „ТА“. Во текот на повторувањето, сондата се поставува во предниот дел на јазикот со постепено и лесно туракње на јазикот анназад, кон длабочината на усната празнина.

Кога се турка јазикот наназад павилно, се слуша нестандартен слог „ТЈА“, потоа „КЈА“, за потоа да се добие чисто „КА“.

Исто така, формирањето на гласот „Г“ се темели на слогот „ДА“.

Гласот „Х“ се формира со истата сонда и тоа на ист начин на основниот глас „С“ – прво се слуша „СЈА“, потоа „ХЈА“ и конечно „ХА“.

2. Корекција на гласовите „Ш“ и „Ж“

Постапката се слична на онаа како во случајот со сонда бр.2.

Сонда бр.4 може да послужи и кај формирање на артикулацијата на гласовите „Ч“ и „Џ“.

Основата е во изговор на гласот „Т“ во горна позиција.

Во почетокот на изговарањето, логопедот лесно го турка врзот на јазикот нагоре.

Сонда 5

Оваа сонда служи за спуштање на грбот на јазикот надолу, со цел создавање седлест јазик, форма нужна за изговор на гласот „Л“.

Како основен глас може да послужи гласот „Ј“ или „Љ“, ако пациентот може да го изговори.

Сондата се внесува на тој начин што таа треба да се најде помеѓу горното непце и средниот дел на грбот на јазикот. Од пациентот се бара да го спои врзот на јазикот со горните секачи. Со сондата се притиска врзот на јазикот наболу и од пациентот се бара да го изговори гласот „ЈА“ или „ЉА“. Во моментот на изговор, се регулираат движењата со сондата, додека не се добие акустичен ефект на гласот „Л“.

SONDA 5

Сонда 6

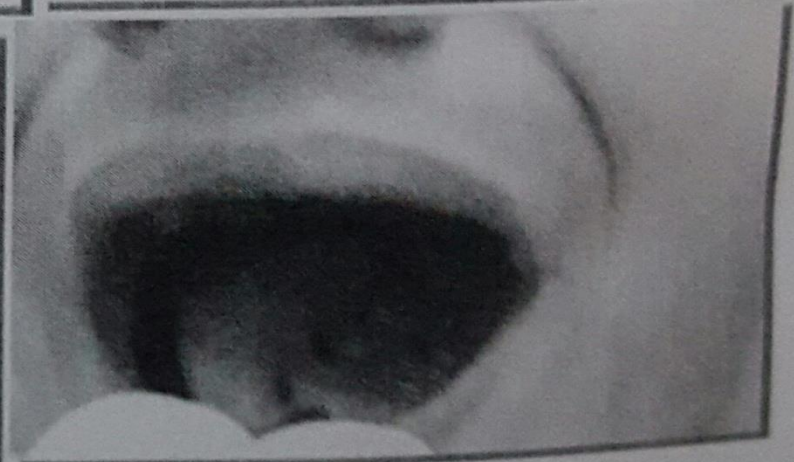
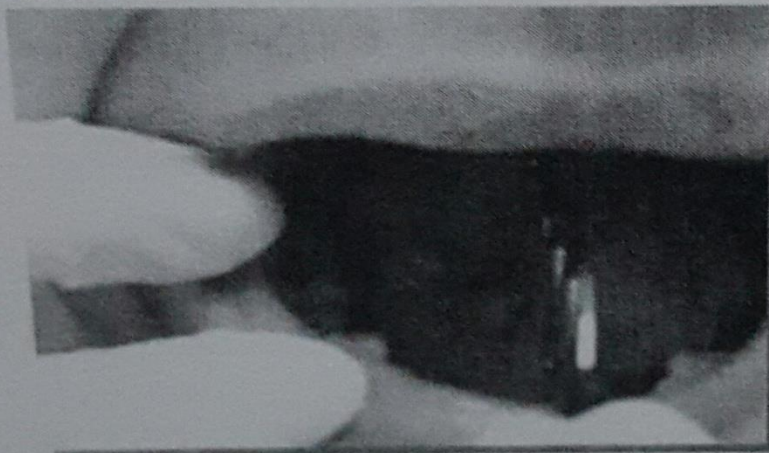
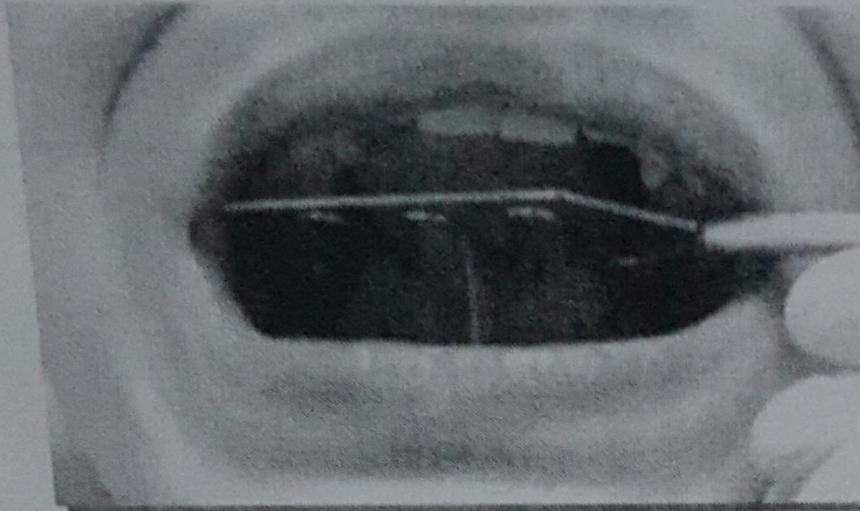
Сонда бр.6 во поголем број случаи се користи при корекција на изговорот на гласови кај пациенти со дистрозија, односно пореметување кое е предизвикано со невролошки моторни отстапувања, пропратено со латерален изговор.

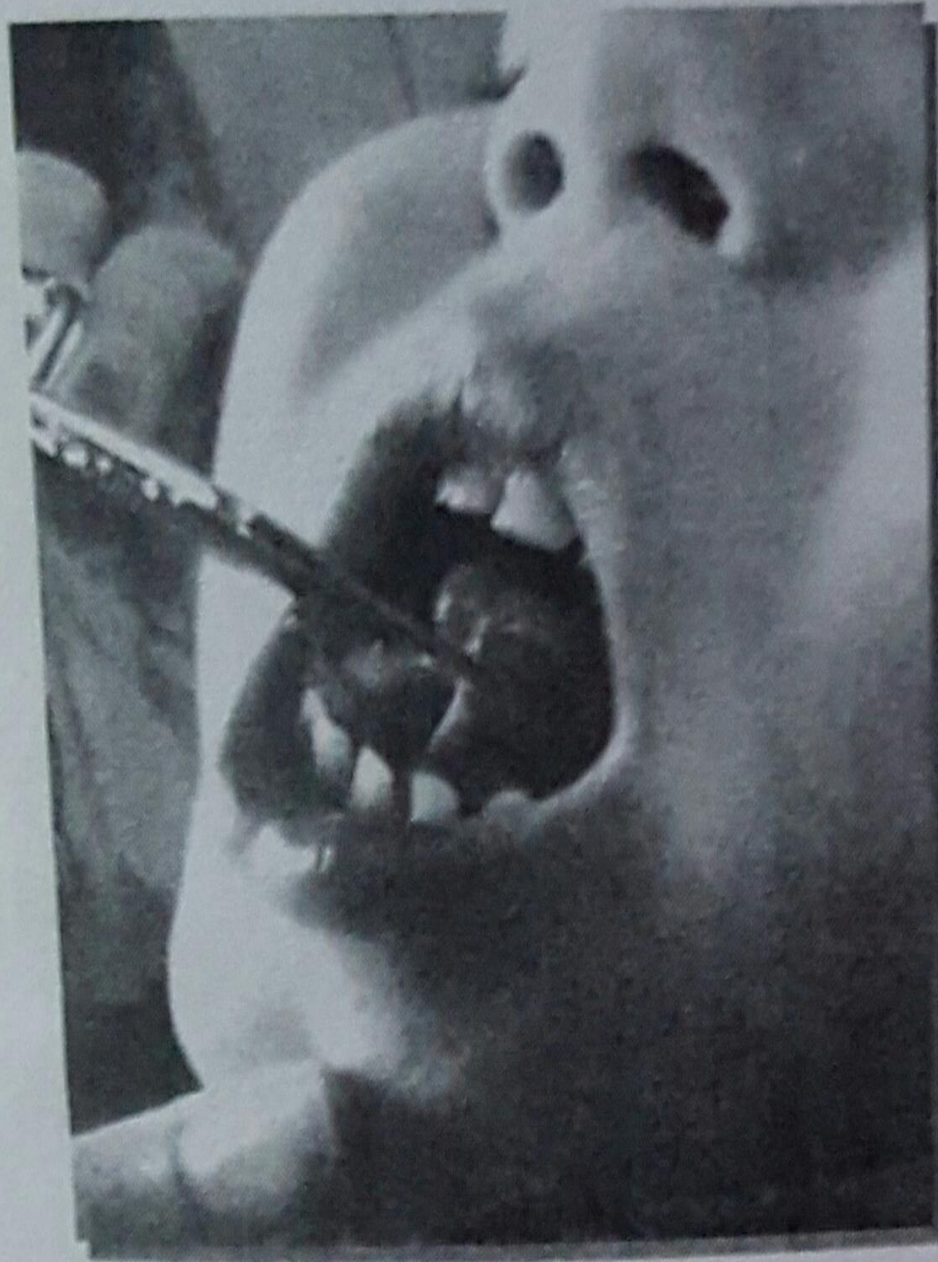
Обликот на сонда бр.6 е пловнат и функционално сличен на шпатулата. Оваа сонда е поширока, што возмoжува зафаќање на поголема површина на јазикот. Сондата се става во усната шуплина така што со нејзе се израмнува јазикот и се регулира подигнувањето на грбот и јазикот кон непцето.

Исто така, може да се користи во сите ситуации каде се употребува шпатула како и за логопедска масажа.

Сонда бр.6 е многу корисна во постапката за процена на подвижноста на говорните органи (процена на должината и дебелината на френулот).

SONDA 6 (logopedrska Ńpatula)

Апликација на логопедските сонди – пасивна масажа

Логопедските сонди може да се применат и во насока на пасивна масажа, во случаи каде што е потребна масажата, како кај пречки и пореметувања на голтањето.

Третманот на дисфагија опфаќа и неколку техники за чие изведување е неопходно користење на логопедските инструменти.

1. Сонда бр.1 се користи за тактилна стимулација, на следниот начин: сондата стои во мраз 3-4 минути, а потоа се палицира со лесни движења кон увула и велумот. Масажата се сподоведува од двете страни, а притоа се води сметка да не се предизвика рефелкс на повраќање и не се аплицира предлабоко, туку постепено од надвор кон внатре. Истото се изведува и на внатрешната и надворешната страна на образите.

Важно е да се води сметка и за тоа дека масирањето на делот над устата води до стимулација на симпатичкиот нервен систем, што понатаму води кон забрзување на срцевата работа, па е потребна голема внимателност кај пациенти со коронарни заболувања.

Термалната стимулација со оваа сонда се изведува на предните лакови на непцата и тоа со лесно тапкање и кружни движења на неоштетената страна. Масажата се изведува 5-6 пати и се му се дава на пациентот да проголта мали количина течност (5ml).

2. Моторната стимулација се изведува со соните број 3, 4, 5 и 6, со цел моторна стимулација на движењето на јазикот, основата на јазикот, усните и долната вилица.

Една од важните активни вежби во третман на дисфагија е зголемување на мускулниот отпор при апликација на сондата. Со степенувањето на притисокот на сондата врз јазикот, му се овозможува на пациентот постепено да ја врати функцијата на движења, неопходни за префрлување на залакот од храна или голтање на течнотите кон грлото.

Сондата бр.3 овозможува на едноставен начин, со апликација по должина на средината на јазикот, на пациентот да му се исправи јазикот што е можно повеќе и на тој начин се стимулира и движењето на основата на јазикот, што е неопходно за голтање. Притисокот трае неколку секунди.

Со сонда бр.4 се турка врвот на јазикот кон внатре, барајќи од пациентот да проба волево да направи антагонистичко движење кон надвор. Постапката се спроведува 5 пати по неколку секунди.

Сонда бр.5 се аплицира на средина на јазикот и благо се притиска, додека на пациентот му се дава наредба да го погидне предниот дел од јазикот (врвот) кон непцето.

Сонда бр.6 овозможува пасивно подигање на јазикот, доколку пациентот не е во можност сам да го изведе движењето за подигнување на јазикот, па се преминува постепено кон полупасивно движење. Вежбата се повторува 5 пати

Испитување на подвижноста на говорните органи

Примената на логопедските инструменти претставува задолжително средство во процесот на испитување на подвижноста на говорните органи.

Овој преглед подразбира проверка на градбата на сите подвижни и неподвижни говорни органи: тврдото непце, мекото непце, забите, вилицата, подјазичниот френулум, јазикот, усните и образите.

Исто така, посебно внимание се обрнува на симетријата, односно асиметријата на лицето, карактеристичниот израз на лицето, како и на сите други отстапувања.

Во рамките на дијагностичката листа, потребно е да постои формулар за внесување на податоците добиени од овој преглед. Во почетокот на процесот на испитување (функционално-морфолошкиот преглед на говорните органи), потребно е дополнително да се осветлат деловите на усната празнина кои се испитуваат.

Притоа, се забележува состојбата на говорните органи по следниот редослед:

Усни	Уредни Слабо подвижни Бочен расцеп – едностран, двостран Агол на усните – симетричен Асиметричен	
Заби	Уредни Надвор од виличниот лак Прекубројни Деформирани Ретки	
Загриз	Протрузија – горни заби преку долни Прогнатија - истуреност на долната вилица Отворен преден загриз – искривување на вилицата во предниот дел, предизвикано од рахитис или од неправилан раст на предниот заб Отворен, бочен загриз	
Тврдо непце	Уредно Готско (тесно и високо поставено) Здебелено Расцеп (делумен, потполн, скриен)	
Меко непце	Уредно Кратко Суштено Расцеп	
Јазик	Тесен Зголемен Уреден френулум Краток френулум Здебелен френулум	
Долна вилица	Уредна деформирана	

Потребно е во писмена форма да се забележи состојбата со артикулационите органи: уредни, благи пречки (да се наведат), тешки пречки (да се наведат); потребно е опишување и на способноста за голтање.

Описот на подвижноста на оро-буко-лингвалната мускулатура се изведува по претходно барање од пациентот да изведе одредени движеа, според упатствата на логопедот.

1. Испитување на подвижноста на усните	Испакнати усни напред Се растегаат аглите на усните во страна Се подигнува горната усна Се спушта долната усна Се оближуваат усните Со силни издижување да се предизвика вибрација на усните Надуани образи – вовлечени образи	
2. Испитување на подвижноста на јазикот	Се прави тесен јазик Се прави широк јазик Врзот на јазикот се подигнува кон горните секачи и се спушта кон долните Се мрда јазикот лево-десно	
3. Испитување на меко непце	Се изговара гласот „А“ – се одредува присутност или отсуство на активно спојување на мекото непце со задната страна на дишникот и рефлексот	
4. Присутност или отсуство на пропратни движења на лицето	Мимичките мускули	

Табела 3. Опис на подвижноста на говорните органи

Движење на говорните органи	Активни Пасивни	
Опсег на движењата	Потполни Непотполни	
Тонус на мускулите	Уреден Млитав Многу напнат	
Присуство на пропратни движења	Се наведуваат	
Темпо на движења	Уредно Успорено Забрзано	
Времетраење на движење на сртикулационите органи во одредена положба	Повеќе или помалку од 3 sec	

Табела 4. Опис на подвижноста на говорните органи

Движење на говорните органи	Активни Пасивни	
Опсег на движењата	Потполни Непотполни	
Тонус на мускулите	Уреден Млитав Многу напнат	
Присуство на пропратни движења	Се наведуваат	
Темпо на движења	Уредно Успорено Забрзано	
Времетраење на движење на сртикулационите органи во одредена положба	Повеќе или помалку од 3 sec	

Логопедот мора самостојно да ја спроведе и процени дијагностчката состојба на мускулите. Таквата логопедска дијагностика вклучува и одредување на состојбата на другите мускули во подрачјето на рамениците, вратот, мимчките и арткулационите мускули.

Дијагностиката се спроцедува со набљудување, со паплапција на мускулите како и изведување на статички и динамички вежби.

Табела 5. Процена и опис на говорното дишење

Дишење во мирна состојба	Гратно Абдоминално На нос На уста Слеано Испрекинато	
Дишење по налог	Испрекинато Неможност	
Ускладеност на дишење	Дали говорното дишење е синхронизирано Дали говор при инспириум Прекин на говор	

Табела 6. Опис на прозодиските елементи на говорот

Интензитет	Нормален Слаб Силен Променлив	
Боја	Нормална Назална Засипната Променлива	
Мелодичност	Нормална Монотон глас (амелодичност)	
Флуентност	Нормална Нерушена	